

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ НА ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

CAPITALIZATION OF FINANCIAL EXPENDITURES FOR THE FORMATION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS

УДК 347.77+65.011.42

Лазаренко Д.О.
д.е.н., професор,
декан факультету психології,
економіки та управління
Донбаський державний
педагогічний університет
м. Слов'янськ

Сіренко С.В.
Донбаський державний
педагогічний університет
м. Слов'янськ

У статті розглянуті класифікація і основні аспекти капіталізації фінансових витрат на створення об'єктів інтелектуальної власності. Позначені основні моменти альтернативного порядку обліку фінансових витрат. Наведено критерії створення кваліфікаційних активів. Показаний алгоритм розрахунку фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу.

Ключові слова: інтелектуальна власність, фінансові витрати, кваліфікаційний актив, капітальні інвестиції, капіталізація, норма капіталізації, об'єкт інтелектуальної власності.

В статье рассмотрены классификация и основные аспекты капитализации финансовых затрат на создание объектов интеллектуальной собственности. Обозначены основные моменты альтернативного порядка учета финансовых затрат. Приведены Критерии создания кваліфікаційного активу.

Показаний алгоритм расчета финансовых затрат, что подлежат включению в себестоимость кваліфікаційного активу.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, финансовые расходы, кваліфікаційный актив, капитальные инвестиции, капитализация, норма капитализации, объект интеллектуальной собственности.

The article deals with the classification and main aspects of capitalization of financial expenses for the creation of intellectual property objects. Marked the main points of the alternative accounting procedure for financing costs. Criteria for creating qualifying acts are given. Indications is the algorithm for calculating the financial expenditures that are to be included in the cost of qualifying assets.

Key words: intellectual property, financial expenses, qualifying asset, capital investments, capitalization, capitalization norm, intellectual property object.

Постановка проблеми. Капіталізація фінансових витрат на формування об'єктів інтелектуальної власності є складним комплексним процесом господарської діяльності сучасного підприємства. Комплекс господарських операцій, що спрямований на модернізацію необоротних активів формує структуру витрат фінансово-інвестиційної діяльності.

В умовах глобалізації однією з актуальних проблем є об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, пов'язаних з наявністю різних систем фінансового обліку.

В даний час облікова політика підприємства щодо фінансових витрат може передбачати:

- формування фінансових витрат, які визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані;
- капіталізацію фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційних (інтелектуальних) активів.

При прийнятті рішення про вибір методу управління фінансовими витратами менеджмент підприємства має виходити з економічної доцільності і перспектив створення об'єктів, що не мають матеріальної форми але можуть утримуватись на павах власності тривалий час для здійснення господарської діяльності, або бути передані іншій стороні.

Для фінансування такої діяльності підприємства залучають позикові кошти, за якими несуть фінансові витрати (сплата відсотків). Проблема вибору варіантів обліку витрат за позиковими коштами і відображення їх в обліковій політиці є актуальним.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Питанням управління процесами капіталізації фінансових витрат, в тому числі на створення об'єктів інтелектуальної власності, а також проблемам відображення цих витрат в обліку та звітності присвячена велика кількість робіт зарубіжних і вітчизняних вчених, з яких істотний внесок в теорію і практику внесли В.Ф. Палій, М.А. Вахрушина, Л.О. Мельникова, А.В. Івановська, А.М. Петров, Ю.А. Бабаєв, Д.О. Лазаренко, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, Т.В. Пономаренко та інші.

Формулювання цілей статті. Автори поставили за мету розкрити механізм капіталізації фінансових витрат, які підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу і дати порівняльну характеристику двох можливих методів обліку фінансових витрат.

Для реалізації поставленої мети необхідно:

- розглянути економічну сутність фінансових витрат;

- ідентифікувати поняття "кваліфікаційний актив".

- диференціювати фінансові витрати на такі, що підлягають капіталізації і такі, що не підлягають;

- позначити капітальні витрати, які необхідно враховувати при визначенні середньозваженої суми капітальних інвестицій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одна з основних проблем фінансового менеджменту – формування раціональної структури джерел коштів підприємства. Джерела коштів підприємства можна представити у вигляді схеми (рис.1).

Рис. 1. Джерела коштів підприємства

Джерела коштів фінансового характеру – надані фінансові ресурси на довгостроковій або короткостроковій основі на певний термін і з умовою повернення [1].

Зобов'язання за отриманими в борг фінансовими ресурсами є фінансовими зобов'язаннями, погашення яких проводиться грошовими коштами або іншими фінансовими активами.

За позиковими фінансовими зобов'язаннями виникають додаткові витрати, пов'язані з нарахуванням відсотків – фінансові витрати.

Фінансові витрати – витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані з запозиченням. В якості фінансових витрат за позиками МСФЗ 23 "Витрати на позики" визнає:

- відсотки за банківським Оведрафт, короткостроковим і довгостроковим кредитам;
- амортизацію знижок або премій, пов'язаних з позиковими коштами;
- амортизацію додаткових витрат, які були проведені у зв'язку з отриманням позик;
- платежі за фінансовою орендою, що виплачуються понад суму основного боргу (вартості) по орендованим засобам;
- курсові різниці, що виникають за кредитами в іноземній валюті, в тій частині, в якій вони вважаються коригуванням витрат на виплату по позиках [2].

Стандарт (IAS) 23 дозволяє один в двох альтернативних варіантів управління такими витратами:

- або списати всі витрати за позиками на поточні витрати звітного періоду;
- або капіталізувати витрати за позиками (тобто включити їх до первісної вартості нематеріального активу).

Основний принцип МСФЗ (IAS) 23 «Витрати за запозиченнями» полягає в тому, що компанії мають капіталізувати витрати за запозиченнями, якщо вони безпосередньо пов'язані з придбанням, створенням або виробництвом кваліфікованого активу. Інші фінансові витрати на позики відображаються у Звіті про прибутки і збитки.

Згідно з П(С)БО 16 витрати на позики, як і всі фінансові витрати мають належати до того періоду, в якому вони проведені, незалежно від умов отримання позики, тобто незалежно від того, в якій формі і коли здійснюються платежі [4; 5].

Однак П(С)БО 31 "Фінансові витрати" допускає що кожне підприємство замість основного способу обліку витрат на позики може обрати альтернативний, про що слід обов'язково заявити при розкритті облікової політики. Альтернативний порядок обліку полягає в тому, що витрати на обслуговування позик визнаються як витрати того звітного періоду, до якого вони належать, за мінусом тієї їх частини, яка капіталізується і включається до вартості відповідних кваліфікаційних активів.

Як відомо кваліфікаційний актив – це певний об'єкт інтелектуальної власності, підготовка до корисного використання або для продажу якого потребує значного періоду часу [5; 6].

Що являє собою поняття «значний період часу»? Даний термін не визначений МСФЗ (IAS) 23, відповідно тут необхідно застосувати судження і оцінки керівництва компанії. Однак, зазвичай вважається, що якщо для підготовки об'єкту нематеріального активу потрібно більше 1 року, то даний актив є кваліфікованим. Підприємства, які ведуть облік за МСФО, критерій суттєвості часу встановлюють самостійно у наказі про облікову політику. А підприємствам, які ведуть облік згідно з П(С)БО, суттєвим запропоновано вважати період понад 3 місяці. Хоча підприємства можуть установити й інший термін, який більше відповідає характеру їх діяльності [6].

Слід зазначити, що міжнародні стандарти фінансової звітності не встановлюють кваліфікаційний актив об'єктом інтелектуальної власності. У той же час кваліфікованими активами залежно від обставин, можуть бути будь-які із зазначених [10]:

- запаси;
- нематеріальні активи;
- електрогенеруючі потужності;

- інвестиційне майно;
- виробничі потужності.

Як бачимо об'єкти інтелектуальної власності, як нематеріальні активи можуть відповідати критеріям кваліфікованого активу. На думку авторів це особливо актуально для високо технологічних компаній.

Разом з тим, об'єкти інтелектуальної власності, готові до використання або для продажу на момент придбання, не є кваліфікованими активами.

Фінансові активи і запаси, створені протягом короткострокового періоду, не є кваліфікаційними активами.

Інші інвестиції та активи, вироблені в серійно, не вважаються кваліфікаційними активами. Майно, готове до використання за призначенням при покупці, яке можна продати без суттєвої тривалої доробки після покупки, не відноситься до об'єктів інтелектуальної власності.

На відміну від П(С)БО 31 "Фінансові витрати", МСФЗ 23 "Витрати на позики" визначає, що альтернативний порядок обліку витрат на позики, прийнятий підприємством і оголошений як застосовуваний метод в обліковій політиці, має послідовно застосовуватися по відношенню до всіх витрат за позиками, які безпосередньо пов'язані з придбанням, будівництвом або виробництвом всіх без винятку кваліфікаційних активів підприємства, навіть якщо облікова вартість такого активу після капіталізації витрат на позики перевищить його реальну вартість. Але в таких випадках МСФЗ (IAS) допускає списання вказаного перевищення до витрат (збитків) того звітного періоду, в якому вони виявлені [5].

Крім того МСФЗ 23 зазначає, що фінансові витрати за непогашеними запозиченнями, які не мають відношення до кваліфікаційних активів підлягають капіталізації тільки в разі використання даних позикових коштів для фінансування цих активів.

Витрати на кваліфікаційний актив включають сплату грошовими коштами, перекази інших активів, прийняття процентних зобов'язань і зменшуються на величину будь-яких отриманих у зв'язку з цим активом проміжних виплат та субсидій [7].

Альтернативний порядок обліку фінансових витрат має декілька основних моментів.

1. Капіталізація фінансових витрат застосовується лише до суми тих фінансових витрат, яких можна було б уникнути, якби не здійснювались витрати на створення кваліфікаційного активу. Іншими словами фінансові витрати капіталізуються при оцінці первісної вартості придбання, створення або виробництва кваліфікаційного активу – це фінансові витрати на отримання позикових коштів, які були використані виключно для створення (придбання) відповідного активу. Вели-

чина цих фінансових витрат визначається точно і досить просто відповідно до фактичних витрат за даними позиками.

2. Отримання позикових коштів може випереджати реальні терміни їх використання для фінансування кваліфікаційних активів. Відповідно, і витрати на позики можуть виникнути, і їх слід визнавати ще до початку фінансування тих об'єктів, для яких вони призначені. Позикові кошти в таких умовах можуть тимчасово вкладатися в фінансові інструменти, які приносять дохід. У момент використання позикових коштів для фінансування кваліфікаційного активу сума фінансових витрат, яка підлягає капіталізації зменшується на суму раніше отриманих за ними інвестиційних доходів.

3. У разі якщо запозичення безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, а отримані для загального поліпшення фінансової системи підприємства, сума фінансових витрат, яка підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу визначається спеціальним розрахунком.

4. При розрахунку фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу, отримана розрахунковим шляхом, середньозважена сума капітальних інвестицій враховується за вирахуванням непогашених запозичень пов'язаних зі створенням цього активу.

5. При розрахунку норми капіталізації фінансових витрат враховуються тільки непогашені запозичення, які не пов'язані безпосередньо зі створенням кваліфікаційного активу.

6. Сума капіталізованих фінансових витрат звітного періоду не може перевищувати загальну суму фінансових витрат цього звітного періоду.

7. Фінансові витрати починають капіталізувати, тобто включати до первісної вартості кваліфікаційного активу, починаючи з того періоду, в якому виникли витрати з даного активу, і закінчують після того, коли завершені всі роботи по об'єкту і він готовий до використання за призначенням або для продажу. На жаль П(С)БО 31 "Фінансові витрати" не регламентує дану норму однозначно.

Як бачимо, при розробці та створенні об'єкта інтелектуальної власності керівництву підприємства необхідно розрізняти техніку капіталізації фінансових витрат за цільовими та загальними запозиченнями. Якщо кредитування відбувається спеціально для створення об'єкта інтелектуальної власності, то виникає необхідність капіталізувати всі витрати, понесені за звітний період за вирахуванням інвестиційного доходу, отриманого в результаті тимчасового інвестування.

Проблеми в обліку виникають у разі загальних запозичень. До загальних запозичень відносяться ті грошові кошти, які були отримані для різних цілей, і які використовуються також для створення кваліфікованого активу – об'єкта інтелектуальної

**Приклад розрахунку частки капіталізованих фінансових витрат
за позиками на створення кваліфікаційних активів**

Загальна сума непогашених позик	2500000 грн.
В тому числі:	
- позик для фінансування кваліфікаційного активу- об'єкта інтелектуальної власності (банківського кредиту під 10% річних)	1000000 грн.
- позик що не мають відношення до кваліфікаційного активу (облігації під 12% річних - 1000000, векселів під 13% річних - 500000)	1500000 грн.
Загальна сума витрат на фінансування кваліфікаційного активу за звітний період в тому числі:	1650000 грн.
1 місяць	850000 грн.
2 місяць	375000 грн.
3 місяць	425000 грн.

Розрахунок:

Загальна сума фінансових витрат за звітний період (грн.)	$1000000 \times 3/12 \times 0,1 + 1000000 \times 3/12 \times 0,12 + 500000 \times 3/12 \times 0,13 = 25000 + 30000 + 16250 = 71250$
Середньозважена сума капітальних інвестицій (грн ..)	$850000 \times 3/3 + 375000 \times 2/3 + 425000 \times 1/3 = 850000 + 250000 + 141667 = 1241667$
Норма капіталізації фінансових витрат (грн.)	$(30000 + 16250) / 1500000 = 0,0308 = 3,08\%$
Сума фінансових витрат, які підлягають капіталізації (включенню до собівартості кваліфікаційного активу, грн.)	$25000 + (1241667 - 1000000) \times 0,0308 = 32443$
Сума фінансових витрат, що списуються на витрати звітного періоду (грн.)	$71250 - 32443 = 38807$

власності. В цьому випадку необхідно застосувати до даного активу так звану ставку капіталізації для позикових коштів, яка розраховується як середньозважена сума витрат за всіма спільними позиками. Алгоритм розрахунку фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу показаний на наступному прикладі (таблиця 1).

Капіталізація витрат на позики у вартості кваліфікованого активу припиняється при перериванні діяльності щодо приведення кваліфікованого активу в придатний до використання або продажу стан, за винятком тих випадків, коли припинення діяльності є невіддільним етапом процесу створення об'єкта інтелектуальної власності. Витрати на позики припиняють капіталізуватися в вартості кваліфікованого активу при завершенні робіт, необхідних для приведення активу до стану, придатного до використання або продажу.

У випадках коли створення кваліфікованого активу завершується по частинах, кожна з яких готова до використання, не дивлячись на те, що створення інших частин не завершено, капіталізація витрат у вартості закінченої частини, припиняється [8].

Висновки з проведеного дослідження. Українські підприємства мають можливість виходячи

з економічної доцільності, капіталізувати частину фінансових витрат шляхом включення їх до собівартості створеного об'єкта інтелектуальної власності.

Мотиви прийняття даного рішення на думку авторів можуть полягати в наступному:

По-перше – збільшення оцінки нематеріальних активів підприємства призведе до збільшення чистої балансової вартості підприємства, в зв'язку з чим не виключена й можливість підвищення ринкової вартості підприємства.

По-друге – зростання величини чистого прибутку підприємства за звітний період може зробити сприятливий вплив на можливість отримання при необхідності додаткового фінансування.

Крім того при застосуванні альтернативного порядку обліку фінансових витрат необхідно враховувати той факт, що на стадії створення кваліфікаційного активу при всіх інших рівних факторах грошові відтоки підприємства зростають у зв'язку зі збільшенням бази оподаткування.

Виходячи з вищевикладеного автори вважають, що при ухваленні рішення про облікову політику щодо фінансових витрат менеджмент підприємства має виходити з тактичних міркувань.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ковалев В.В. Финансовый анализ методы и процедуры / В.В.Ковалев. – М.: “Финансы и статистика”, 2002. – С. 559.
2. Палий В.Ф. Международные стандарты финансовой отчетности / В.С. Палий. – М.: ИНФРА, 2002. – С. 454.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 “Фінансові витрати” затв. наказом Міністерства фінансів від 28.04.2006 р. № 415.
5. МСФЗ 23 “Витрати на позики” від 01.01.1986 р., із змінами від 01.01. 2009 р.
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат затв. Наказом МФУ від 01.11.2010 р. № 1300.
7. Вахрушина М.А., Мельникова Л.А. Международные стандарты финансовой отчетности. – М.: ОМЕГА-Л, 2009. – С. 571.
8. Сиренко С.В., Лазаренко Д.А. Экономическая сущность финансовых расходов и учетные аспекты их капитализации / Экономика: проблемы теории та практики Збірник наукових праць. Випуск 222, т. III ДНУ Дніпропетровськ. 2007. – С. 736.
9. Лазаренко Д.О., Сиренко С.В. Интеллектуальный капитал: учётные и правовые аспекты. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – Вип. 4(26), 2003, – С. 138-146.
10. Пономаренко Т.В. Проблематика оцінювання економічної стійкості підприємства / Т.В. Пономаренко // Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана ; редкол.: В.А. Верба (голов. ред.) [та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2016. – Вип. 38. – С. 175-187.
2. Paliy V. (2002) Mezhdunarodnyie standarty finansovoy otchetnosti [International Financial Reporting Standards]. – М.: INFRA. – P. 454 (in Russian).
3. Polozhennya (standart) buhgalterskogo obllku 16 «Vitrati» [Regulation (standard) of accounting 16 "Costs"], zatv. nakazom MFU 31.12.1999 № 318 (in Ukrainian).
4. Polozhennya (standart) buhgalterskogo obllku 31 “Finansovi vitrati” [Regulation (standard) of accounting 32 "Financial expenses"] zatv. nakazom MFU 28.04.2006. № 415 (in Ukrainian).
5. IAS 23 “Capitalisation of Borrowing Costs” 01.01.1986.
6. Metodichni rekomendatsyi z buhgalterskogo obllku finansovih vitrat [Methodological recommendations on accounting of financial costs] zatv. MFU 01.11.2010 № 1300.
7. Vahrushina M., Melnikova L. (2009) Mezhdunarodnyie standarty finansovoy otchetnosti [International Financial Reporting Standards]. – М.: OMEGA-L. – P. 571 (in Russian).
8. Sirenko S., Lazarenko D. (2007) Ekonomicheskaya suschnost finansovyih rashodov i uchetynye aspekty ih kapitalizatsii [Economic essence of financial expenses and accounting aspects of their capitalization] / Ekonomika: problemi teorii ta praktiki / Zblrnik naukovih prats. Vip. 222, t. III DNU Dnlpropetrovsk. – P. 736 (in Ukrainian).
9. Lazarenko D., Sirenko S. (2003) Intellectualnyi kapital: uchyotnyie i pravovyie aspekty [Intellectual capital: accounting and legal aspects] / Visnik Zhitomirskogo derzhavnogo tehnologichnogo unlversitetu. Seriya: ekonomichni nauki. – Vip. 4(26), 2003, – P. 138-146 (in Ukrainian).
10. Ponomarenko T.V. Problematyka otsiniuvannia ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva / T. V. Ponomarenko // Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : zb. nauk. pr. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. V. Hetmana ; redkol.: V.A. Verba (holov. red.) [ta in.]. – Kyiv: KNEU, 2016. – Vyp. 38. – S. 175-187.

REFERENCES:

1. Kovalev V. (2002) Finansovyy analiz metody i protsedury [Financial analysis methods and procedures]. – М.: “Finansyi i statistika”. – P. 559 (in Russian).

Lazarenko D.O.

Doctor of Economic Sciences,
Professor, Dean of the Faculty of Psychology,
Economics and Management,
Donbas State Pedagogical University
Slavyansk

Sirenko S.V.

Senior lecturer at the Department of Accounting and Audit
Donbas State Pedagogical University, Slavyansk

CAPITALIZATION OF FINANCIAL EXPENDITURES FOR THE FORMATION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS

Capitalization of financial expenses for the formation of intellectual property objects is a complex process of economic activity of a modern enterprise.

The complex of economic operations aimed at modernizing the non-current assets forms the structure of the costs of financial and investment activities. Under conditions of globalization, one of the topical issues is an objective assessment of the financial situation of enterprises associated with the availability of various financial accounting systems. The authors set out to open the mechanism of capitalization of financial costs, which are to be included in the cost of qualifying assets and give a comparative description of two possible methods of accounting for financial costs.

Ukrainian enterprises have the opportunity, based on economic feasibility, to capitalize part of their financial expenses by including them in the cost of the created intellectual property object. The reasons for making this decision in the opinion of the authors may be as follows: Firstly, an increase in the estimation of intangible assets of an enterprise will increase the net book value of the enterprise, which, in addition, does not exclude the possibility of increasing the market value of the enterprise. Secondly, an increase in the net profit of an enterprise during the reporting period may have a beneficial effect on the possibility of obtaining additional financing if necessary. In addition, when applying an alternative accounting procedure for financial expenses, it is necessary to take into account the fact that, at the stage of creation of a qualifying asset, in all other equal factors, cash outflows of the company increase in connection with the increase of the tax base. Based on the above, the authors believe that when deciding on accounting policies for financial costs management of the company should proceed from tactical considerations.